RULE OF LAW IN KOSOVO AND NORTH MACEDONIA: COMPARATIVE ASPECTS

Laura Tahiri
SEEU, Faculty of Contemporary Social Sciences, lt29044@seeu.edu.mk
Abdula Azizi
SEEU, Faculty of Contemporary Social Sciences, a.azizi@seeu.edu.mk

Abstract: The Western Balkan countries in general, and Kosovo and North Macedonia in particular, have made moderate progress in the rule of law in recent years, although they are encountering obstacles that highlight various challenges. Assessments by international organizations provide figures on the rule of law index for the countries that are subject to treatment. Looking at the latest assessments by the European Commission and other international authorities, clear conclusions are given for the appropriate actions that need to be taken in the future. Their progress is not the same, mainly due to the efficiency of other institutions and mechanisms for implementing the rule of law.
On their path towards the European Union (EU), these countries have pledged to commit to aligning with EU standards, while the purpose of this study is to measure progress in the rule of law. In particular, the progress of these two countries in the field of the rule of law will be analyzed, according to the assessments set out in the European Commission's Annual Progress Report for these countries during 2025. Through a comprehensive analysis, we will reach final conclusions and suggestions that can serve the broader academic community, policymakers, readers, and other interested parties.
Keywords: North Macedonia, Kosovo, the rule of law

ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО ВО КОСОВО И СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА: КОМПАРАТИВНИ АСПЕКТИ

Лаура Тахири
SEEU, Faculty of Contemporary Social Sciences, lt29044@seeu.edu.mk
Абдула Азизи
SEEU, Faculty of Contemporary Social Sciences, a.azizi@seeu.edu.mk

Резиме: Земјите од Западен Балкан воопшто, а особено Косово и Северна Македонија, постигнаа умерен напредок во владеењето на правото во последните години, иако се соочуваат со пречки што истакнуваат различни предизвици. Проценките на меѓународните организации даваат бројки за индексот на владеење на правото за земјите што се предмет на третман. Гледајќи ги најновите проценки на Европската Комисија и други меѓународни организации, се даваат јасни заклучоци за соодветните мерки што треба да се преземат во иднина. Нивниот напредок не е ист, главно поради ефикасноста на другите институции и механизми за спроведување на владеењето на правото.
На својот пат кон Европската унија (ЕУ), овие земји се обврзаа да се посветат на усогласување со стандардите на ЕУ, додека целта на оваа студија е да се измери напредокот во владеењето на правото. Особено, ќе се анализира напредокот на овие две земји во областа на владеењето на правото, според оценките наведени во Годишниот извештај за напредокот на Европската комисија за овие земји во текот на 2025 година. Преку сеопфатна анализа, ќе дојдеме до конечни заклучоци и предлози што можат да им послужат на пошироката академска заедница, креаторите на политики, читателите и другите заинтересирани страни.
Клучни зборови: Северна Македонија, Косово, владеењето на правото

1. ВОВЕД

Прашањето на владеење на правото секогаш е актуелно кога се работи за земји кои се во процес на транзиција и нови демократии. Бидејки процесот на евроинтеграции е сложен и бара сериозни напори на земјите кандидати во воспоставувањето на правниот систем и механизмите за примена, сметаме дека преку содржината на овој ке дадеме коректна слика на ситуацијата со владеење на правото во Косово и Северна Македонија, анализирано од призма на Европската Комисија преку годишните извештаи за прогресот. Посебо е посветено внимание на двете земји одделно, особено во однос на забелешките за тоа што треба да се направи во иднина и да се подобри системот за владеење на правото.

2. МАТЕРИЈАЛИ И МЕТОДИ

Во врска со прашањето на владеењето на правото во **Северна Македонија**, ќе ги анализираме само наодите од најновиот извештај за напредокот на Европската комисија за 2025 година. Имено, имплементацијата на Стратегијата за судска реформа 2024-2028 и нејзиниот Акциски план беа под влијание на доцното активирање на Советот за следење на спроведувањето на стратегијата, кој беше екипиран во јуни 2025 година. Така, Советот не беше во можност навремено да ги спроведе потребните мерки за справување со недостатоците во судството. Спроведувањето на планираните активности во 2024 година беше помалку од половина.

Во декември 2024 година, претседателот на Судскиот совет поднесе оставка поради прекумерен политички притисок и повторени изјави од највисоките нивоа на власта за распуштање на Судскиот совет и Советот на јавни обвинители.

Треба да се измени Законот за Судски совет според препораките на Венецијанската комисија. Судскиот совет и Советот на јавни обвинители треба детално да ги образложат своите одлуки, особено во врска со изборот, назначувањето и унапредувањето на судиите и обвинителите. (North Macedonia Report 2025:27)

Треба да се подобрат независноста и непристрасноста на судството, бидејќи довербата на јавноста во судството е многу ниска.

Надворешното и политичкото мешање остануваат сериозна загриженост. Повторените изјави на високи политичари и владини претставници со заплашување за преземање мерки против судии и обвинители обвинувајќи ги за корупција ја поткопуваат независноста на судството. Во декември 2024 полицијата ги претресе просториите на Судскиот совет, а Владата покрена постапка за разрешување против 5 членови на Судскиот совет, иако ова не претставува законска основа за разрешување. Ова беше директен притисок врз Судскиот совет, кој во соопштение за јавност ги повикува сите јавни службеници да ги почитуваат релевантните закони, Уставот и меѓународните договори, со цел да се зачува владеењето на правото и да се врати јавната доверба во судството (North Macedonia Report 2025:28)

Законот за јавно обвинителство и Законот за Советот на јавни обвинители треба да се ревидираат во согласност со мислењето на Венецијанската комисија, со цел да се имплементираат европските стандарди и да се зајакне автономијата на обвинителството. Препораките на GRECO треба да се земаат предвид во однос на автоматската распределба на случаите, разјаснување на процедурите за надзор и одговорност, прекршоци и дисциплински санкции, како и зајакнување на улогата на Советот на јавни обвинители (North Macedonia Report 2025:29)

По дискусиите на затворена седница, 6 од 9 членови со право на глас на Советот на јавни обвинители ја отфрлија иницијативата на Министерството за правда за разрешување на главниот обвинител.

Во јуни, Венецијанската комисија објави мислење за ревидираниот нацрт-закон за Судскиот совет, препорачувајќи да се разјаснат причините за разрешувањето. (North Macedonia Report 2025:29)

Судиите и обвинителите мора да го пријават својот имот до Државната комисија за спречување на корупција (ДКСК) и мора да избегнуваат судир на интереси и да ги пријават сите судири што ќе се појават (North Macedonia Report 2025:30)

Ефикасноста на правосудниот систем дополнително се намали, se зголемuva должинata на постапките и големиот број заостанати предмети.

Автоматизираниот информативен систем за управување со предмети (ACCMIS) треба да се ажурира во согласност со промените во процесните закони и новите мерки за сложени предмети. Потребни се повеќе напори за дигитализација на правосудниот систем, особено во однос на комуникацијата со судовите и користењето на видеоконференции за судските рочишта.

Треба да се обезбедат доволно финансиски ресурси за да се подобри ефикасноста на правосудниот систем и да се обезбеди неговата финансиска автономија.

Недостатокот на доволно човечки и финансиски ресурси и одложувањата во судските постапки го попречуваат воспоставувањето силна евиденција за случаи на борба против корупција, вклучително и оние на поранешниот Специјален јавен обвинител (СЈО).

Слабата судска транспарентност и слабите резултати на обвинителството продолжуваат да ја попречуваат ефикасноста и интегритетот на постапките во случаите на корупција на високо ниво.

Треба да се подобри правната рамка за борба против корупцијата во однос на превентивните мерки и спроведувањето на законот. Групата на држави против корупција на Советот на Европа (ГРЕКО) истакна дека на Законот за спречување на корупција и судир на интереси му недостасува соодветен механизам за санкционирање за прекршувања поврзани со правилата за судир на интереси, интегритет и борба против корупцијата.

Спроведувањето на Стратегијата за спречување на корупција и судир на интереси (2021-2025). е бавна, што укажува на општ недостаток на посветеност и одговорност во сите институции. ДКСК ги идентификуваше ограничените човечки и финансиски ресурси, недоволната одговорност и слабата меѓуинституционална координација како дополнителни причини за ниската имплементација. Треба да се усвои нова стратегија за спречување на корупција и судир на интереси (2026-2030), која треба јасно да ги идентификува приоритетните активности, одговорноста на институциите за спроведување на активностите и нивните финансиски импликации.

Институционалната рамка за борба против корупцијата е соодветна за превентивни мерки, но треба да се подобри за спроведување на законот.

Иако ДКСК сѐ уште е оперативна, нејзиниот кредибилитет е доведен во прашање, бидејќи во јули 2025 година, нејзиниот претседател поднесе оставка откако беше обвинет за откривање службени тајни и фалсификување испит за добивање безбедносен сертификат. ДКСК беше помалку активна во откривањето и пријавувањето на сомнителни случаи на корупција. ДКСК не сакаше да се занимава со политички чувствителни случаи, а нејзината комуникација со јавноста беше несоодветна, што предизвика загриженост за нејзината транспарентност. ДКСК треба да го зголеми својот капацитет за проактивно идентификување на потенцијални случаи на злоупотреба. Наодите во извештаите на ДКСК честопати не се земаат предвид од страна на надлежните институции. ДКСК сѐ уште се соочува со ограничувања во проверката на анкетните листови. Покрај тоа, нејзиниот надзор врз финансирањето на изборните кампањи останува слаб поради несоодветна законска рамка, ограничени ресурси, рачна обработка на податоци и недостаток на планирање.

Буџетот и персоналот(финансиски експерти) на Јавното обвинителство и Јавното обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција (ЈОГОКП) остануваат недоволни за ефикасно справување со корупцијата на високо ниво и организираниот криминал. Потребно е стратешко планирање во управувањето со истрагите.

Државниот завод за ревизија, истражните центри поврзани со Јавното обвинителство и полициските сили се недоволно опремени, што влијае на квалитетот и ефикасноста на истрагите. Потребно е да се вршат паралелни финансиски истраги, проследени со механизми за замрзнување и конфискација. (North Macedonia Report, 2025:32-34)

Целокупната рамка за фундаменталните права е генерално задоволителна, но треба да се подобри заштитата, почитувањето и исполнувањето на фундаменталните права. Парламентот не го усвои долгоочекуваниот амандман на Законот за канцеларијата на Народниот правобранител, неопходен за надградба на нејзиниот статус на акредитација на „Б“ според Париските принципи. Парламентот не избра нов Народен правобранител ниту 8 нови заменици. Канцеларијата на Народниот правобранител и Комисијата за спречување и заштита од дискриминација продолжуваат да немаат финансиски и човечки ресурси потребни за независно и ефикасно функционирање.

Северна Македонија моментално е меѓу земјите со најлоши проценки во однос на условите за притвор. Треба итно да се справи со несоодветните услови за притвор во затворите, полициските станици, социјалните установи и психијатриските установи. Лошите услови за притвор остануваат сериозна и постојана загриженост која, според судската пракса на ЕКЧП, може да претставува малтретирање.

Постојат системски недостатоци и одложувања во истрагата и гонењето на случаи на насилство од страна на службеници за спроведување на законот, како и случаи на насилство во затворите. Треба да се зголемат напорите за спроведување ефикасни и ефективни истраги за справување со полициската тортура, злоупотребите и незаконската употреба на принудни мерки преку добро функционален механизам за надворешен надзор на полицијата. Персоналот на Националниот превентивен механизам беше намален на 3 службеници, ограничени буџетски ресурси за ефикасно извршување на својот мандат против тортура и друг суров, нечовечки или понижувачки третман или казнување.

Системот за извршување на кривични санкции треба да се подобри (North Macedonia Report 2025:35-36)

Затворите се преполни и не е постигнат напредок во обезбедувањето здравствена заштита на затворениците. Потребна е поголема посветеност од Министерството за здравство, особено во однос на акредитацијата на здравствениот персонал за секој затвор и пристапот до здравствена заштита. Недостатокот на соодветни мерки за справување со зависноста од дрога во затворите останува сериозна загриженост. Северна Македонија треба да преземе потребни чекори за да обезбеди образовни, културни и спортски активности за притворените лица (North Macedonia Report 2025:37).

Што се однесува до **Косово**, Уставниот суд на Косово, во својата пракса разгледувал случаи за уставноста на законите, судирот на надлежности меѓу различните институции и поделбата на властите, повикувајќи се на принципот на владеење на правото. Во одредени случаи, тој ги прогласил законите донесени од Парламентот за неважечки бидејќи го прекршиле уставниот принцип на владеење на правото и го потврдил

овој принцип при разгледување на индивидуални жалби за наводни кршења на човековите права (Istrefi & Sejdiu, 2024)

Постои верување дека прашањето за владеењето на правото во Косово се соочува со многу проблеми, чиешто решение бара политичка волја (Tahiri, 2022)

За време на анкетата спроведена од Групата за правни и политички студии со граѓани во Косово, во врска со владеењето на правото за 2023 година, беа донесени следниве наоди:

- Лицата со политичко влијание имаат помала веројатност да бидат казнети според законот. Политичкото влијание е најизразено во судовите, следи обвинителство а помалку во полицијата;
- Најефикасната институција во борбата против корупцијата е полицијата, потоа Обвинителството и на крај судовите;
- Повеќето судии донесуваат одлуки под влијание т.е интереси или корупција, потоа од притисок од високи функционери/политички влијателни лица, додека помалку проценуваат дека судските одлуки се донесуваат врз основа на достапните факти и законската рамка на државата;
- Има подобрување во правосудниот систем во последните години, главно во однос на отчетноста и транспарентноста;
- Судовите и обвинителствата немаат потребни средства за заштита на судиите и обвинителите од закани, вознемирување или заплашување. (Rule of Law Performance Index in Kosovo, 2023)

Во овој дел натаму ке ги анализира наодите на Европската комисија во годишниот извештај за напредокот на Косово од неговото прогласување независност (2008) до денес, фокусирајќи се само на владеењето на правото.

Првата оценка од страна на Европската комисија (2008) по прогласувањето независност на Косово беше дека „Уставот е во согласност со европските стандарди, кои бараат стабилност на институциите што гарантираат демократија, владеење на правото, човекови права и почитување и заштита на малцинствата“ (European Commission, 2008:8; European Commission, 2009:6).

Во проценката на Европската Комисија од 2009 година се наведува дека „Владеењето на правото во Северно Косово не е загарантирано. И косовските и српските власти треба да вложат напори во оваа насока. Правосудниот систем останува слаб, ранлив на политичко мешање и неефикасен. На судскиот систем на Косово сè уште му се потребни големи реформи, а владата треба да обезбеди учество на заедницата на косовските Срби во процесот. Косовските Срби, исто така, треба да преземат проактивни и конструктивни чекори во оваа насока (European Commission, 2009:11)

Во проценката на Европската комисија од 2010 година се наведува дека „Судот во Митровица сè уште има само судии и обвинители на EULEX и работи со ограничен капацитет. Владеењето на правото во северно Косово не е целосно загарантирано. Заостанатите судски случаи и недостатокот на ефикасност на судскиот систем продолжуваат да го попречуваат владеењето на правото (European Commission, 2010:11)

Во проценката на Европската комисија од 2011 година се наведува дека „Владеењето на правото продолжува да биде причина за загриженост во северно Косово. Судот во Митровица сè уште има само судии и обвинители на EULEX и работи со ограничен капацитет. Таму не работат општински или судови за помали прекршоци, освен судот во Митровица во кој работи EULEX“ (European Commission, 2011:12)

Во Извештајот за напредокот од 2012 година се забележуваат сериозни загрижености во врска со владеењето на правото. Ограничената независност и непристрасност на судството во пракса е сериозна пречка за зајакнување на владеењето на правото (European Commission. 2012:9)

Во проценката на Европската комисија од 2014 година се наведува дека „Косово треба да се фокусира на постигнување напредок во следните области: владеење на правото, судство, човекови и фундаментални права, заштита на малцинствата...“(European Commission, 2014:5)

Од 2015 до 2023 година, Европската комисија во секој годишен извештај за напредокот ги повторуваше истите наоди дека „Косово е во рана фаза на развој на добро функционален судски систем; во борбата против корупцијата и организираниот криминал“ (European Commissions from 2015 to 2023)

Во својот извештај за 2024 година, Европската комисија заклучи дека „Косово постигнало одредена подготовка и постигнало ограничен напредок во борбата против корупцијата; организираниот криминал и функционирањето на судскиот систем“ (European Commission, 2024:5-8)

Во продолжение ќе ги разгледаме наодите на Европската комисија во годишниот извештај за напредокот на Косово за 2025 година. Косово усвои неколку стратешки документи, чија имплементација треба да се подобри, како што се: Косовскиот судски совет (КСС) усвои Стратешки план за комуникација во рамките на судскиот систем (2025-2027) и Стратешки план за ефикасно справување со случаи на корупција, злоупотреба на службена должност и организиран криминал (2025-2027). Во меѓувреме, Косовскиот обвинителски совет (КОС) усвои Стратегија за обвинителскиот систем (2025-2027).

Со усвојувањето на Стратегијата за владеење на правото 2021-2026, Косово е посветена на преземање конкретни активности кон зајакнување и создавање независен и еднаков правосуден систем за сите, базиран 4 главни столба: подобрување на судскиот и обвинителскиот систем, кривична правда, пристап до правда и вонсудски услуги и борба против корупцијата (Ministry of Justice, 2021).
Косово го ажурираше својот Акциски План за владеење на правото во февруари 2025 година, како прилог на Стратегијата за владеење на правото. Спроведувањето на оваа стратегија продолжува да се соочува со разни пречки, вклучително и неуспехот на институциите за спроведување да ѝ дадат соодветен приоритет (European Commission, 2025:26).
Судскиот и Обвинителскиот Совет, како и претседателите на судови и главните обвинители, треба да се посветат за обезбедување на квалитет и ефикасност на судските и обвинителските услуги, вклучително и преку ефикасни дисциплински процедури и процедури за евалуација.
Процесот на регрутирање на главни обвинители, назначени на повеќето обвинителски функции, не ги исполни стандардите засновани на заслуги утврдени во важечките прописи. Реформите во рамките на Советите и нивните соодветни внатрешни процеси треба да продолжат во согласност со препораките на Венецијанската комисија, вклучително и понатамошни измени на Законот во врска со составот на Специјалната комисија за процесот на избор на членови на Советот (European Commission, 2025:27)
Информативниот систем за управување со предмети (SMIS) овозможува случајно распределување на предметите на судии и обвинители, но ова не се спроведува. Рачното регистрирање на предмети се среќава на сите нивоа на судовите како средство за паралелно регистрирање на предмети, што претставува загриженост за корупција и организиран криминал на високо ниво.
Потребни е да се избегне какво било прекумерно внатрешно или надворешно влијание врз работата на судиите и обвинителите, вклучително и политичко мешање (European Commission, 2025:27)
Треба да се воспостават јасни механизми за воспоставување институционална практика што активно ќе промовира извршување на одговорностите и ефикасна отчетност на сите нивоа. Законодавната рамка за дисциплински постапки треба да се измени за да се адресираат препораките на Венецијанската комисија. Иако судиите и обвинителите ја пријавуваат својата имовина годишно, потребно е да се обезбеди континуирана и темелна контрола и верификација на оваа имовина (European Commission, 2025:28)
Одржливиот политички дијалог меѓу Правосудните институции, Владата и Собранието е од суштинско значење за идентификување на потребите, овозможување на стратешко планирање и обезбедување ефикасна испорака на правдата.
Слабото почитување на Законот за јазиците во рамките на правосудниот систем го ограничува пристапот до правда за немнозинските заедници. Клучните документи честопати немаат превод; јавните информации и официјалните веб-страници не се целосно достапни на сите службени јазици. Оваа ситуација бара посилни напори за обезбедување еднаков пристап до правдата (European Commission, 2025:29)
Ефикасноста на правосудниот систем е ограничена. За кривичните случаи, постојано високиот број на повторни судења придонесува за неразумно долги периоди на притвор пред судењето. Покрај тоа, граѓанските, административните и трговските случаи се оптоварени со голем број повторни судења.
Треба да се подобрат точноста на статистиката и објавувањето на податоците како основа за одлуките за подобрување на ефикасноста и намалување на заостанатите случаи.
Доцнењата во решавањето на случаите, особено во случаите на корупција со висок профил претставуваат голем проблем. Неоправданите одложувања и лошото управување со случаите придонесуваат за голем број непродуктивни рочишта и повторни судења.
Уредите за аудио и видео снимање во судниците треба доследно да се користат.
Правосудниот систем во Северно Косово сè уште се соочува со предизвици по оставката на функционерите од косовските Срби во 2022 година. Ограничената застапеност на немнозинските заедници влијае врз пристапот до правда и довербата на јавноста (European Commission, 2025:30)
Косово не е членка во меѓународните конвенции против корупцијата, имајќи го предвид неговиот меѓународен статус. Националната Стратегија и Акциониот план за борба против корупцијата за 2025-2028 година не се усвоени. Институционалната рамка за борба против корупцијата е воспоставена, но не е соодветна во однос на превентивните мерки и треба да се подобри во однос на спроведувањето на законот. Од суштинско значење е да се продолжи со зајакнување на буџетот, персоналот и експертизата на АСК, за да се усогласи со зголемениот број на субјекти кои се должни да го пријават својот имот.
Специјализираните институции на Косово за борба против корупцијата не успеаја да го усвојат потребниот подзаконски акт што ја опишува организациската структура и механизмите за соработка помеѓу Специјалната истражна единица на косовската полиција и Специјалното обвинителство. Ова одразува недоволна посветеност на градење солидна основа за соработка на институциите одговорни за решавање на

случаи на корупција на високо ниво. Одделенијата на специјализираните судови што се занимаваат со случаи на СЈО, исто така, треба да бидат поефикасни. (European Commission, 2025:31)

3. РЕЗУЛТАТИ

Подолу се дадени клучните констатации во однос на напредокот на двете земји кои се предмет на анализа, во однос на владеењето на правото во последната 2025 година.

Табела 1. Анализа на напредокот на Косово и Северна Македонија

Држава	Случај	Постигнувања	Што треба да се направи
Косово	Стратешки документи	Донесени се соодветни документи за владеењето на правото.	Нивната имплементација треба да се подобри.
Северна Македонија			
Косово	Управни тела	Воспоставени се управни тела и законска рамка што ги регулира.	Улогите и одговорностите во спроведувањето на механизмите за отчетност треба да бидат појасно дефинирани.
Северна Македонија			Мора да се засилат напорите за заштита на независноста, интегритетот и професионализмот на судиите и обвинителите.
Косово	Транспарентност во донесувањето одлуки на Судскиот совет и Советот на јавни обвинители	Здружувањето на институциите продолжува	При регрутирањето на главните обвинители мора да се исполнат стандардите за меритократија.
Северна Македонија			Потребни се образложенија во врска со изборот, назначувањето и унапредувањето на судиите и обвинителите
Косово	Независност и непристрасност на судството и обвинителството	Постојат заштитни мерки за судиите и обвинителите, како и етички кодекс.	Тензиите меѓу владата и судството и обвинителството мора да се намалат.
Северна Македонија		Судскиот совет главно ги вршеше унапредувањата на судиите	Надворешното и политичкото мешање во судството и обвинителството мора да се елиминира, за да се зголеми јавната доверба.
Косово	Систем за управување со случаи	Тоа овозможи случајно распределување на случаите на судии и обвинители.	Рачното регистрирање на случаи треба да се замени со електронско регистрирање, особено во Специјалното обвинителство за случаи на корупција на високо ниво и организиран криминал. Треба да се избегнува какво било внатрешно или надворешно влијание врз работата на судиите и обвинителите.
Северна Македонија		Етичките кодекси за обвинителите и судиите се во сила	Треба да се разгледаат препораките на GRECO во врска со автоматската распределба на случаите. Треба да се разјаснат процедурите за надзор и одговорност, прекршоците и дисциплинските санкции, а улогата на Обвинителскиот совет треба да се зајакне.
Косово	Одговорност на судството и обвинителството		Треба да се воспостават ефикасни механизми за одговорност на сите нивоа. Судиите и обвинителите треба да го пријавуваат својот имот годишно и треба да има континуирана проверка на имотот, во согласност со препораките на Венецијанската комисија.
			Треба да се земе предвид мислењето на

Северна Македонија			Венецијанската комисија во врска со разјаснувањето на причините за разрешување на главниот обвинител. Судиите и обвинителите треба да го пријават својот имот и интереси пред Уставниот суд.
Косово	Квалитетот на правдата, ефикасноста на правосудниот систем		Ефикасноста и квалитетот на правдата мора да се подобрат. Судскиот совет мора да ги подобри механизмите за подобрување на решавањето на заостанатите предмети.
Северна Македонија			Треба да се зголеми бројот на персонал во судството и треба да се издвојат доволно средства во буџетот за оваа намена. Ефикасноста на правосудниот систем треба да се зголеми во однос на времетраењето на постапките и заостатокот на предмети.
Косово	Автоматизација на системот за управување со случаи		Треба да се подобри точноста на статистиката и нејзиното објавување. Уредите за аудио и видео снимање треба доследно да се користат во судниците.
Северна Македонија			Потребни се повеќе напори за дигитализација на правосудниот систем, особено во однос на комуникацијата со судовите и користењето на видеоконференции за судските рочишта.
Косово	Правна рамка за борба против корупцијата	Соодветно во однос на превентивните мерки	Потребно е подобрување на спроведувањето на Законот во однос на проширените овластувања за конфискација на имот. Превентивните мерки треба да се подобрат.
Северна Македонија		Законот за спречување на корупција и судир на интереси е во сила.	Во законот треба да се обезбеди механизам за санкционирање на прекршувања поврзани со судир на интереси, интегритет и антикорупциски правила.

Извор: Истражување на авторите

4. ДИСКУСИИ

Владеењето на правото не е само институционално прашање, туку бара и општествена трансформација и вклучување на специфични основни вредности во секојдневната култура (Azizi & Neziri-Ceka, 2022).

Како што се зголемува главното политичко влијание врз изборот на персонал, унапредувањето и притисокот, ситуацијата станува уште полоша, а скептицизмот продолжува (Azizi et al., 2022).

Негативните трендови во клучните прашања за владеењето на правото се загрижувачки, додека се зголемува и алармот за притисоците врз судството и заканата за неговата независност од извршната власт (Kacarska, 2025).

Косово и Северна Македонија се на добар пат во воспоставувањето на систем за владеење на правото со потребните механизми за имплмементација. Меѓутоа, нивната примена претставува предизвик на кој што треба да се посвети потребното внимание од страна на властите. Останува уште многу да се работи во оваа насока, почнувајќи од доуредување на законската рамка, институционалното воспоставување и потребните механизми, екипирање со потребниот професионален персонал (судии, обвинители итн), потребните финансиски средства па се до добрата политичка волја.

5. ЗАКЛУЧОЦИ

- И покрај законските измени во судските реформи и независност, потврдено е политичко влијание врз судството. Домашните политички актери се повикуваат да се борат против политизацијата и инструментализацијата на законите, реформите и институциите.
- Нема неказнивост за корупција кај високите политички функционери.
- Треба да се воспостави дигитален систем за управување со случаи, вклучувајќи аудио-визуелно снимање и транскрипти од судските рочишта, за да се направат судовите потранспарентни.
- Судовите и обвинителствата мора да бидат опремени со соодветен персонал за да можат да ги извршуваат своите законски должности навремено и успешно.
- На судството и обвинителите мора да им се доделат потребните финансиски средства за да можат да ги извршуваат своите должности (Azizi & Lazarov, 2023)

БИБЛИОГРАФИЈА

Azizi, A., & Lazarov, A. (2023). The rule of law as a prerequisite in the European integration processes of North Macedonia. In Rule of law and good governance (Book of Proceedings of the 4th ISCLS’23, pp. 90–101).

Azizi, A., & Neziri-Ceka, L. (2022). Rule of law in the Republic of Macedonia over the last decade evaluated by international authorities. Balkan Social Science Review, 20, 7–27. https://js.ugd.edu.mk/index.php/BSSR/article/view/5497/4654

Azizi, A., Berisha, R., & Berisha, G. (2022). Public administration reforms in North Macedonia reviewed by the European Commission's annual progress report for 2018–2021. In Third International Scientific Conference on Social and Legal Sciences (ISCSLS '22): Rule of law, governance and society in the Western Balkans – contributions to the future of Europe (pp. 148–159). SEE University Tetovo

Kacarska, S. (2025). Review of the EU Rule of Law Report 2025 with a focus on the country report on North Macedonia. European Policy Institute – Skopje.

European Commission. (2008, November 5). Commission staff working document Kosovo (under UNSCR 1244/99) 2008 progress report (SEC(2008) 2697). Brussels

European Commission. (2009, October 14). Commission staff working document: Kosovo under UNSCR 1244/99 — 2009 progress report (SEC(2009) 1340 final). Brussels: European Commission.

European Commission. (2010, November 9). Commission staff working document Kosovo 2010 progress report (SEC(2010) 1329). Brussels

European Commission. (2011, October 12). Commission staff working paper: Kosovo 2011 progress report (SEC(2011) 1207 final). Brussels: European Commission.

European Commission. (2012, October 23). Commission staff working document accompanying the document Commission communication on a feasibility study for a Stabilisation and Association Agreement between the European Union and Kosovo (SWD(2012) 339). Brussels

European Commission. (2014, October 8). Commission staff working document Kosovo 2014 progress report (SWD(2014) 306). Brussels

European Commission. (2015, November 10). Commission staff working document Kosovo 2015 report (SWD(2015) 215). Brussels

European Commission. (2016, November 9). Commission staff working document Kosovo 2016 report (SWD(2016) 363). Brussels

European Commission. (2018, April 17). Commission staff working document Kosovo 2018 report (SWD(2018)). Strasbourg

European Commission. (2019, May 29). Commission staff working document Kosovo 2019 report (SWD(2019) 216). Brussels

European Commission. (2020, October 6). Commission staff working document Kosovo 2020 report (SWD(2020) 356). Brussels

European Commission. (2021, October 19). Commission staff working document: Kosovo 2021 report. Communication on EU enlargement policy (SWD(2021) 292 final). Strasbourg: European Commission.

European Commission. (2022, October 12). Commission staff working document: Kosovo 2022 report. Communication on EU enlargement policy (SWD(2022) 334 final). Brussels: European Commission.

European Commission. (2023, November 8). Commission staff working document: Kosovo 2023 report. Communication on EU enlargement policy (SWD(2023) 692 final). Brussels: European Commission.

European Commission. (2024, October 30). Commission staff working document: Kosovo 2024 report. Communication on EU enlargement policy (SWD(2024) 692 final). Brussels: European Commission.

European Commission. (2025, November 4). Commission staff working document: Kosovo 2025 report. Communication on EU enlargement policy (SWD(2025) 752 final). Brussels: European Commission.

Group for Legal and Political Studies. (2023, April). Rule of law performance index in Kosovo (8th ed.). Pristina: Group for Legal and Political Studies.

Istrefi, R., & Sejdiu, B. (2024). Protection of the rule of law as a constitutional principle and individual right by the Constitutional Court of Kosovo. Pravni vjesnik, 40(2), 87–106.

Ministry of Justice. (2021). Strategy on rule of law 2021–2026. Pristina: Ministry of Justice. https://kryeministri.rks-gov.net/wp-content/uploads/2022/07/ENG-DRAFT-STRATEGY_July21_final.pdf

Tahiri, B. (2022). Is there hope for Kosovo's rule of law system? Three immediate actions needed (Policy Brief No. 04/2022). Österreichische Gesellschaft für Europapolitik. https://www.oegfe.at/wp-content/uploads/2022/02/PB-042022.pdf

Државна комисија за спречување на корупцијата и судирот на интереси. (2020). Национална стратегија за спречување на корупцијата и судирот на интереси со акционен план за нејзино спроведување 2021–2025. https://dksk.mk/wp-content/uploads/2021/01/Nacionalna-strategija-DKSK-KONECNA.pdf

Министерство за правда. (2023). Развојна секторска стратегија за правосудство (2024–2028).

Министерство за правда. (2024). Акциски план за спроведување на развојна секторска стратегија за правосудство 2024–2028.